

Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

ЖУРНАЛІСТИКА

Випуск 6 (31)

Київ 2007

Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

ІНСТИТУТ ЖУРНАЛІСТИКИ

ЖУРНАЛІСТИКА

Випуск 6 (31)

Науковий збірник

Заснований у 1976 р.

Електронна версія
на www.journ.univ.kiev.ua

Київ 2007

Журналістика: Науковий збірник / За ред. Н. М. Сидоренко. – К.: Ін-т журналістики Київ. нац. ун-ту імені Т. Шевченка, 2007. – 208 с.

У збірнику висвітлюються суттєві питання історії, теорії і практики журналістики; розглядаються проблеми становлення та функціонування засобів масової інформації в Україні та за її межами; досліджується творчість видатних діячів на публіцистичній ниві.

Для викладачів, наукових працівників, журналістів, аспірантів, студентів, істориків, культурологів.

Голова редколегії **Володимир Різун**, д. філол. н.

Головний редактор **Наталя Сидоренко**, д. філол. н.

Редакційна колегія: Роман Єсипенко, д. і. н.; Валерій Іванов, д. філол. н.; Григорій Казьмирчук, д. і. н.; Михайло Козицький, д. і. н.; Олександр Коновець, д. і. н.; Олександр Мукомела, к. філол. н.; Володимир Сергійчук, д. і. н.; Микола Тимошик, д. філол. н.; Борис Черняков, д. філол. н.; Володимир Шкляр, д. філол. н.

Рекомендовано до друку вченою радою Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка 29 січня 2007 р. (протокол № 8).

Усі права застережені. Посилання на матеріали цього видання під час їх цитування обов'язкові.

Свідоцтво про державну реєстрацію видано Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України. Серія КВ № 5744 від 10 січня 2002 р.

Постановою президії Вищої атестаційної комісії України від 9 червня 1999 р. № 1-05/7 збірник включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних досліджень на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук за профілем історичні та філологічні науки.

Очеретяний Володимир. Журналістсько-публіцистична діяльність Максима Славинського.....	121
Горбатюк Микола. Діяльність Андрія Ніковського як журналіста, редактора, видавця.....	128

Преса за межами України

Богуславський Олег. Завдання політичної пропаганди і публіцистики у творчій спадщині О. Назарука та В. Липинського.....	137
Моїсєєва Тетяна. Перший український часопис в Австралії: особливості становлення та специфіка розвитку.....	145
Денисюк Наталія. Періодизація розвитку преси польської незалежної самоврядної профспілки “Солідарність” (1980–1989).....	153
Роговий Владислав. Публікації газети “Краківські вісти” про підтримку українського студентства в роки другої світової війни.....	165

Студентська наука

Головченко Тетяна, Гук Ірина. Матеріали на історичну тематику в сучасних ЗМІ (на прикладі журналу “Корреспондент”).....	172
Брязгунова Олеся. Особливості подорожнього нарису в сучасній пресі (за матеріалами газети “Вечірній Київ”).....	178
Криницька Олександра. Авторські телепередачі: типологія та роль ключових фраз.....	182
Рутян Крістіна. Війна девізів-штампів у парламентській передвиборній кампанії України (2006).....	187
Дашковський Артем. Публічна дипломатія США на Близькому Сході.....	195

Есе, нариси спогади

Гримич Галина. Безперервність поколінь.....	201
Святовець Віталій. Як створювалася книжка для дітей.....	205

УДК 665.11(477)

Володимир Очеретяний, асп. (Київ)

ЖУРНАЛІСТСЬКО-ПУБЛІЦИСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ МАКСИМА СЛАВИНСЬКОГО

Досліджується журналістська та публіцистична діяльність М. А. Славинського (1868–1945) – визначного українського історика, етнолога, літератора, перекладача, публіциста, поета та дипломата. Це перша спроба узагальнюючого підходу до вивчення багатогранної діяльності відомого громадсько-політичного діяча. Ключові слова: публіцистична діяльність, журналістська робота, національні відносини, національно-територіальна автономія.

Серед діячів культури, яким належить значний внесок в українську журналістську та видавничу справу, почесне місце посідає Максим Антонович Славин-

---

© В. Очеретяний, 2007

ський (Славинський). Попри те, що його участь у журналістській і публіцистичній діяльності є маловивченою, стверджувати, що дослідники обминали цю тему, не можна. Деякі праці науковців, щоправда, фрагментарно, присвячені цій темі, серед них варто виділити дослідження М. Мартинюка, О. Мукомели, А. Животка [4; 10; 13]. Про журналістсько-публіцистичну діяльність М. А. Славинського у Петербурзі згадує О. Лотоцький у відомій праці “Сторінки минулого”. Частково містяться відомості з аналізованого питання у виданні “Матеріали з історії національної журналістики Східної України початку ХХ ст.” [11].

Перші публікації М. Славинського з’явилися наприкінці 80-х рр. ХІХ ст., коли молодий перекладач розпочав діяльність у літературному об’єднанні “Плеяда”, помістивши згодом переклади творів Г. Гейне у галицькому журналі “Зоря” (1888). У № 9 були надруковані дві поезії “Коли тебе кине дружина...” і “Як в воді доби нічної...”, які перекладач підписав псевдонімом “С. Лавинський” [2, 153]. Результатом наполегливої праці цього часу стала поява в періодиці, альманахах і збірниках перших оригінальних поезій і перекладів М. Славинського, який виступав переважно під псевдонімами. Так, у журналах “Зоря” та “Життя і слово” молодий автор найчастіше використовував приbrane імя Максим Стависький [7, 103].

З 1899 р. М. Славинський почав займатись літературно-публіцистичною працею. Обравши своїм фахом журналістику, він друкувався здебільшого в російській пресі, зокрема в петербурзьких часописах (“Жизнь”, “Мир Божий”). У газеті “Северный курьер” М. Славинський виступив співредактором разом із князем В. Барятинським та К. Арабажином. “Се була найбільш поступова газета в столиці, – згадував О. Лотоцький, – і тому на неї завше звертало увагу “недремане око” адміністрації. Спершу допікали її штрафами, а врешті – щось менш як за два роки – і прикрили” [8, 52]. У 1901 р. М. Славинського адміністративно вислали зі столиці, майже рік він жив у Катеринославі, де редагував прогресивну газету “Приднепровский край”. У ній надруковані його статті “Мысли о Гоголе”, “Памяти Шевченко” та ін. [11, 422]. Наступного року місцева влада закриває видання за антиурядову діяльність, після чого публіцист повертається до Петербурга, де співпрацював із різними виданнями (“Наша жизнь”, “Труд”, “Товарищ”). Водночас український діяч клопотався про видання книг М. Грушевського: у листі до відомого історика 16 лютого 1903 р. М. Славинський повідомляв, що мав розмову з представником видавництва “Знання” й обговорив умови друку книги “История Малороссии” [24, арк. 5]; 12 грудня 1903 р. згадував про досягнення домовленості друкувати “Очерки истории украинского народа” М. Грушевського у видавництві Пирожкова [12 арк. 12].

Як активний учасник політичного життя, М. Славинський був одним із організаторів Російської республікансько-демократичної партії, входив до складу її ЦК і був заступником голови та співзасновником партійного органу – газети “Отечество” [18, 13]. У 1904 р. журналіста запрошено до Одеси редагувати щотиж-

невий журнал “Южные записки”, “присвячений і загальним і краєвим інтересам” [24, арк. 17]. Це був друкований орган всеросійського революційного об'єднання “Союз Освобождения” [1, 75], де часто публікувались вірші й новели Лесі Українки, з якою М. Славинський підтримував творчі зв'язки (їх спільною роботою стали переклади Г. Гейне українською мовою) [7]. Редакторську працю в Одесі зупинили події російсько-японської війни – М. Славинського призвали до армії, військову службу проходив на території України в званні прапорщика. Свідченням цього є лист Лесі Українки від 22 листопада 1904 р., надісланий сестрі Ользі, в якому поетеса повідомляла: “Не повезло мені з журналом М. Славинського. Хотіла там писати і дещо дала, і воно прийняте до друку, аж тут потребували М. Славинського до війська, і він вже не редактор, а прапорщик піхоти в Староконстантинові... Не приношу я щастя редакторам” [20, 120].

Революційні події у Росії дали можливість публіцисту вільно здійснювати журналістсько-видавничу та редакторську діяльність. Суспільно-політичне життя в імперії, лібералізоване Маніфестом 17 жовтня 1905 р., відзначалось пожвавленням національно свідомої української інтелігенції. Перебуваючи в Києві, М. Славинський не лишається осторонь громадсько-політичних подій. Уже 4 березня 1906 р. він очолює (як редактор-видавець) відновлену газету “Русская мысль” [26], стає відповідальним редактором щоденної політичної, суспільної, літературної й економічної газети “Киевская жизнь”, що змінила назву на “Свободная мысль” [25, арк. 3]. У період депутатства в першій Державній думі Росії М. Славинський очолив друкований орган української фракції “Украинский вестник” (травень–вересень 1906 р.). На першій сторінці журналу зазначалось, що цей тижневик виходить “під редакцією М. А. Славинського і при найближчій участі професора М. С. Грушевського, професора Д. М. Овсянико-Куликовського і О. О. Русова”. Історик преси А. Животко зазначав: “Тижневий журнал почав виходити 21.V.1906 р. за редакцією М. Славинського і участю Д. Дорошенка, вийшло 14 номерів” [4, 227]. Про часопис згадував і О. Лотоцький: “Яко видавець підписувалась моя дружина, а редактором був М. А. Славинський, секретарем Д. Дорошенко” [9, 176]. У першому номері журналу вміщено статтю редактора під красномовною назвою “Імперія народів”.

До авторського колективу “української трибуни на цілу Росію”, як влучно назвав цей журнал Д. Дорошенко [21, 128], належали свідомі учасники національного руху – М. Грушевський, Д. Багалій, Ф. Вовк, М. Туган-Барановський, В. Доманицький, О. Лотоцький, О. Русов, П. Чижевський, Д. Дорошенко. Співробітники “Украинского вестника” зробили суттєвий внесок у розробку національного питання як у його загальнотеоретичному, так і в практично-прикладному аспектах стосовно народів Російської імперії, передусім українського народу [21, 129]. Однак 7 вересня 1906 р. із закриттям засідань Державної думи самоліквідувався і журнал, проте він залишив слід в історії української журна-

лістики, особливо в становленні української періодики початку ХХ ст. “Думський” період діяльності журналіста М. Славинського сприяв утвердженню його авторитету в урядових колах. Він відмовився від посади державного службовця, натомість багато працював на ниві публіцистики, висвітлюючи в російських виданнях переважно українську проблематику, обстоюючи право України на автономію і вільний розвиток національної літератури й освіти.

Безпосередньо у 1904–1906 рр. у Петербурзі М. Славинський працював в академічній комісії Синоду, метою якої був переклад Євангелії українською мовою. В одній з автобіографій зазначено: “Був членом комісії при Російській Академії Наук по редагуванню Четвероєвангелія на українській мові, виданого Російським Синодом” [22, арк. 2]. Згадує цей факт і О. Лотоцький: “До академічної комісії, під головуванням Ф. Є. Корша та О. О. Шахматова, увійшли академік Ф. Ф. Фортунатов, П. К. Коковцев та члени української колонії в Петербурзі Ф. К. Вовк, протоієрей А. К. Падалка, О. О. Русов, П. М. Саладилов, М. А. Славинський...” [8, 397]. Після невдалих виборів до II Державної думи публіцист залишився у столиці, надсилаючи матеріали до різних газет і журналів. У цей час він активно співпрацював із виданнями “Наша жизнь” і “Труд”. Із Петербурга листувався з українськими видавцями, подавав свої статті до київської періодики. У 1908 р. М. Славинський звертався до знаного українського мецената, видавця щоденника “Рада” Є. Х. Чикаленка: “Високоповажний Євгенію Харламповичу. Заскучав я по рідному слову і надумав писати до “Ради” свої “Дрібні листи”. Одного з тих листів і посилаю. Якби Ви захотіли давати їм місце на сторінках “Ради”, я був би щиро вдячним. Тоді я писав би їх час од часу й надалі” [5, арк. 1].

Творчою і тривалою була співпраця М. Славинського на посаді секретаря петербурзького журналу “Вестник Европы”: разом із своїм учителем М. Ковалевським він упродовж майже десяти років входив до редколегії цього популярного і прогресивного видання, що висвітлювало передусім питання історії, політики, літератури і було засновано М. М. Стасюлевичем 1866 р. В автобіографії М. Славинський уточнив: “Роки 1909–1917 був разом з академіком Д. Овсяніко-Куліковським редактором історично-літературного відділу журналу “Вестник Европы” [22, арк. 2], на сторінках якого намагався висловити своє розуміння національних відносин в західноєвропейських країнах, Росії, в Україні [12, 97]. У журналі публіцист вів рубрику “Літературний огляд”, друкував критичні статті та замітки про нові книги, які виходили у той час; для рубрики “Хроніка” готував повідомлення про важливі суспільно-політичні події [15]. Крім роботи в цьому часописі, М. Славинський входив до редакційної колегії тижневика, вісника культури й політики “Запросы жизни”, видавцями якого були М. Ковалевський і Р. Бланк.

Серед багатьох тодішніх журналістів український діяч вирізнявся у Петербурзі чіткою національною позицією. О. Лотоцький зазначав: “В російських

журналістичних колах М. Славинський, навіть працюючи у виданнях суто російських, завше мав себе як українця, – не зрікаючись своїх українських поглядів та не маркуючи себе “малоросом”, як звичайно поступали його колеги, російські журналісти українського походження. Лейтмотивом публіцистичних праць М. Славинського в українській справі була ідея Росії не як суцільного цілого із погляду національного та політичного, а як “імперії народів”, у якій кожен народ має користуватись належним правом національним та політичним” [8, 52]. Підтвердженням такої послідовності у відстоюванні українського питання була й лекція, прочитана 11 березня 1912 р. у Москві в українській секції Спільки слов'янських народів на тему “Украинское культурное движение и его общегосударственное значение”. Доповідач наголошував: “Велика держава має прогресувати не в кількісному, а в якісному відношенні, надаючи кожній національності можливість вкласти свою цеглину в загальне будівництво і створення культурних цінностей” [17, 100].

Напередодні першої світової війни М. Славинський вміщував у провідних російських газетах критичні огляди та патріотичні статті, що стосувалися назрівання воєнних перипетій у Європі. Зокрема в столичній газеті “Речь” уміщено промовисту статтю “Війна і українство” (1914. – 6 серп.), а в газеті “День” – “На новом пути” (1914. – 8 серп.). В останній публікації журналіст писав: “Слов'янський світ готується до глибоких змін у своїй структурі; штучні комбінації народів, побудовані на засадах расової гегемонії, наближаються до краху” [6], наголошуючи на відновленні автономного статусу Польщі в межах Росії. Не лишилася поза увагою і київська преса, де М. Славинський публікував статті з актуальних суспільних питань. Так, у газеті “Киевлянин” були вміщені дві статті, звернені до німецького імператора, під назвою “Дневник неврастеника” (1914. – 25 лип.), де журналіст розкрив плани Німеччини у війні з Росією і наголосив, що винуватицею початку війни є саме Німеччина, а не Росія, яка захищає Сербію.

У 1914–1916 рр. М. Славинський брав участь у роботі колегії із видання двотомної енциклопедії “Украинский народ в его прошлом и настоящем”; за свідченням О. Лотоцького, М. Славинському було доручено технічний бік видання [9, 157]. У цей час відредаговано й підготовлено до друку перший том творів І. С. Левицького [9, 193]. Під час Лютневої демократичної революції 1917 р. М. Славинський перебував у Петрограді, продовжуючи роботу в таких виданнях, як “Вестник Европы”, “Жизнь”, “Речь” тощо. Суспільні перетворення дали поштовх для пожвавлення національних рухів. У місті на Неві перебувало чимало української інтелігенції, яка вимагала негайного проведення широкої національно-територіальної автономії України у складі оновленої Російської республіки. У березні 1917 р. у Петрограді було створено “Український комітет” (УК), який репрезентував Українську Центральну раду перед Тимчасовим урядом.

Пізніше, на допитах у радянських каральних органах, висвітлюючи свою участь у діяльності УК М. Славинський зазначав: “Я написав кілька статей про політику Тимчасового уряду, критикував його за повільність у вирішенні деяких основних питань, і хвалив за те, що воно надало широкі свободи. Ці статті я розміщував в есерівській газеті “Речь” і в кількох провінційних газетах” [3, арк. 28].

Більшовицький переворот у Петрограді в жовтні 1917 р. змусив М. Славинського повернутись в Україну. В Києві він продовжує займатись літературно-журналістською працею, публікуючи статті на сторінках кількох періодичних видань, зокрема у газетах “Нова Рада” та “Відродження”. У період національно-визвольних змагань 1917–1920 рр. журналіст поринув у громадсько-політичну діяльність, виконував обов’язки міністра праці в Українській державі та очолював Українську надзвичайну дипломатичну місію в Празі в період Директорії 1918–1923 рр. Перебуваючи в Празі, публіцист не поривав зв’язків із пресою, надсилав дописи до чеських видань [23, арк. 12–14], публікував матеріали в таких українських еміграційних виданнях, як “Гуртуймося = Hurtujmo-sja”, “Журнал шкільного листування Українського Технічно-Господарського Інституту позаочного навчання”, “Український Вісник” та ін. [16, 118, 128, 240]. Із Чехо-Словаччини український дипломат надсилав літературні статті, зокрема для львівської газети “Діло” – органу УНДО, журналу “Літературно-науковий вісник”, з яким співробітничав ще з 1900 р. [3, арк. 95 зв.] та ін.

У Празі в 1927 р. накладом видавничого фонду Українського високого педагогічного інституту імені М. Драгоманова, вийшла друком перекладена і відредагована М. Славинським книга наукових праць Х. Вовка “Студії з української етнографії та антропології” [14, 177]. З 1927 до 1938 р. М. Славинський був постійним кореспондентом популярного громадсько-політичного тижневика “Тризуб”, що виходив у Парижі з ініціативи С. Петлюри [3, арк. 60], але співробітничав з часописом від його заснування у 1925 р. [19]. У більшості своїх статей публіцист виступав проти більшовицької ідеології та радянської системи в Україні. У “Тризубі” опублікована його праця “Наші монархісти”, в якій він намагався висловити критичне ставлення до українського монархізму і його тогочасних речників, насамперед В. Липинського [12; 3, арк. 96]. Про співпрацю з паризьким часописом журналіст згадував: “У 30-х роках крім того, я одержував пенсію та гонорар в розмірі 200–300 франків щомісячно від редакції “Тризуба” за мої статті” [3, арк. 96]. Неодноразово М. Славинський друкував замітки про суспільно-політичну ситуацію в СРСР, засуджував створення колгоспів, звертав увагу міжнародної громадськості на жорстокий терор в Україні [3, арк. 60].

Можна констатувати, що М. Славинський був помітною постаттю в журналістських колах Росії. У своїх працях обстоював право України на автономію і вільний розвиток національної літератури й освіти. Творча діяльність публіциста

належить до вагомих надбань громадської думки доби національно-визвольних змагань та міжвоєнного періоду. Поглиблене дослідження, спрямоване на повне й об'єктивне висвітлення журналістсько-публіцистичної та редакторсько-видавничої діяльності М. Славинського, ще чекає свого дослідника.

1. Болабольченко А. А. Три долі: Модест Левицький, Петро Стебницький, М. Славинський: Біограф. нариси. – К., 1999.
2. Гордон Я. Леся Українка і Генріх Гейне // Вітчизна. – 1947. – № 2. – С. 152–168.
3. Державний Архів Служби безпеки України (далі ДАСБУ). – Ф. 6, спр. 71178 ФП.
4. Животко А. Історія української преси. – К., 1999.
5. Інститут рукопису Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (далі ІР НБУ). – Ф. І, спр. 35741.
6. ІР НБУ. – Ф. І, спр. 33604.
7. Книга пісень Генріха Гейне / Пер. Лесі Українки і М. Ставицького. – Львів, 1892.
8. Лотоцький О. Сторінки минулого: У 4 ч. – Варшава, 1933. – Ч. 2.
9. Там само. – Варшава, 1934. – Ч. 3.
10. Мартинюк М. Українські періодичні видання Західної України, країн Центральної та Західної Європи 1914–1939 років. – Л., 1998.
11. Матеріали з історії національної журналістики Східної України початку ХХ століття / Укл. Н. М. Сидоренко, О. І. Сидоренко. – К., 2001.
12. Мукомела О. Максим Славинський // Київська старовина. – 1993. – № 5. – С. 96–99.
13. Мукомела О. Українська журналістика в іменах. – Л., 1994. – Вип. 1. – С. 168–171.
14. Наріжний С. Українська еміграція: Культурна праця української еміграції 1919–1939. – Прага, 1942.
15. Рукавишников І. “Молодая Украина” // Вестник Европы. – 1909. – Т. 3. – Кн. 6. – С. 870–873.
16. Савка М. Українська еміграційна преса у Чехословацькій республіці (20–30-ті рр. ХХ ст.): Історико-бібліограф. дослідження. – Л., 2002.
17. Славинський М. А. Диспут об украинском вопросе // Украинская жизнь. – 1912. – № 3. – С. 100.
18. Славинський М. А. Заховаю в серці Україну: Поезія, публіцистика, спогади. – К., 2002.
19. Тимошик М. Україніка в архівах, бібліотеках, редакціях і видавництвах Франції // www.archives.gov.ua/Publicat/Studii/Tymoshyk.rft
20. Українка Леся. Зібрання творів: У 12 т. – К., 1979. – Т. 12.
21. Український історичний календар '96. – К., 1995. – С. 128–129.
22. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі ЦДАВО України). – Ф. 3972, оп. 1, спр. 286.
23. ЦДАВО України. – Ф. 3519, оп. 1, спр. 15.
24. Центральний державний історичний архів України (далі ЦДІА України). – Ф. 1235, оп. 1, спр. 753.
25. ЦДІА України. – Ф. 294, оп. 1, спр. 405.
26. <http://www.tuad.nsk.ru/history/Author/Russ/S/SlavinskijMA/index.html>

Подано до редколегії 20.09.06

Владимир Очеретяный. Журналистская и публицистическая деятельность Максима Славинского. Исследуется журналистская и публицистическая деятельность М. А. Сла-

винського (1868–1945) – видатного українського історика, етнолога, літератора, перекладача, публіциста, поета і дипломата. Це перша спроба обобщаючого підходу к изучению многогранной деятельности известного общественно-политического деятеля. Ключевые слова: публіцистическая діяльність, журналістська робота, національні відносини, національно-територіальна автономія.

Volodymyr Ocheretianyj. Journalism and publicistic activity of Maxym Slavinskyj. Journalistic and publicistic activity of Slavinskyj M. (1868–1945), prominent Ukrainian historian, ethnologist, translator, poet and diplomat, is explored in the article. This article is the first attempt of summarizing the studies about this public and political figure. Key words: publicistic activity, journalist work, national relations, national and territorial autonomy.

* * *

УДК 655.11 (477)

Микола Горбатюк, асп. (Київ)

ДІЯЛЬНІСТЬ АНДРІЯ НІКОВСЬКОГО ЯК ЖУРНАЛІСТА, РЕДАКТОРА, ВИДАВЦЯ

У статті досліджується журналістська і видавнича діяльність А. Ніковського, визначного українського громадсько-політичного діяча і публіциста; акцентується увага на його співпраці з такими часописами, як “Рада”, “Основа”, “Нова рада”, “Громада”, “Промінь” та ін. Ключові слова: газета, журнал, публіцистика, видавнича діяльність, національний рух початку ХХ ст.

Постать А. В. Ніковського в історії української журналістики, незважаючи на його значний внесок у розвиток національної преси першої чверті ХХ ст., залишається малодослідженою. Перші розвідки про життя і громадсько-політичну діяльність публіциста з’явилися тільки після здобуття Україною незалежності. Це, зокрема, короткі біографічні нариси О. Ніканорової, В. Верстюка, Т. Остащенко, Д. Веденеєва, С. Шевченка, Г. Стрельського, Д. Табачника та ін.; Н. Миронець, Ю. Середенко й І. Старовойтенко [3] уважно проаналізували епістолярну спадщину цієї непересічної особистості; окремі аспекти редакційно-видавничої діяльності А. Ніковського простежуються у працях із історії преси В. Ігнатієнка, І. Крупського, І. Клименко [7] та ін.

Журналістсько-публіцистичну діяльність А. Ніковський розпочав у 1907 р. як кореспондент щоденної українськомовної газети “Рада” публікаціями про боротьбу російського генерала Толмачова з одеською “Просвітою” та рецензіями на літературні твори [5, арк. 599]. Саме в цьому часописі відбулося професійне становлення публіциста. З цього приводу у вересні 1908 р. він писав Є. Чикаленку: “Школу громадського такту, принципів толерантності, прийомів газетної праці я